

Kuidas saan mina Eesti arengule kaasa aidata?

*Ettekanne Vabariigi Presidendi esseevõistluse kogumiku esitlusel
2. novembril 2007 Tartus*

Urmo Kübar

Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu (EMSL) juhataja

Küllap pidi see olema 11. klassis, kus õpitakse Eesti ajalugu. Vastasin Vabadussõda ja rääkisin vabatahtlikest koolipoiste panusest selles. Ju olin korralikult ette valmistanud ja loogiline, igatahes kui olin lõpetanud, ei olnud õpetajal täiendavaid küsimusi mu teadmiste või tõlgenduse kohta, küll aga uuris ta, mida teeksin ma, toona samuti 17-aastane koolipoiss, kui praegu peaks tekkima vajadus sõjas Eesti vabadust kaitsta. Mina, kes ma olin väiksest peale teadnud, et kui keskkooli lõpetan, astun Tartu Ülikooli ning must saab ajakirjanik, kostsin umbes nii, et vaevalt oleks must palju tolku lahinguväljal ning enam kasu võiksin tuua infot kogudes ja vahendades, avalikku teadlikkust ja hoiakuid kujundada aidades.

Nüüd, tosin aastat hiljem, kui olen ülikooli ajakirjandusosakonna lõpetanud ega tööta enam mitu aastat ajakirjanikuna, mõtlen, et ju oleks mu vastus ka täna enam-vähem sama. Aga samuti tundsin siis ja usun praegugi, et ega see olnud päris see, mida õpetaja, isamaaline inimene, tegelikult lootis. Küllap ma ikka nahahoidjana kõlasin.

Kui me räägime isamaa-armastusest, annavad meie hoiakuile suuresti tänagi tooni Lydia Koidula, Juhan Liivi ja nende kaasaegsete tekstid. Hääl kipub härdaks ning viitame kodumaale kui ülimalle sihile, mille poole püüdleme, puhugu vastu surmatuul ja lennaku vastu surmakuul. Oleme valmis kasvõi sada surma surema. Ja muidugi pole see omane mitte ainult meile ja mitte ainult isamaaga seoses. Kellegi või millegi eest oma elu andmist peetakse kõige kallimaks, mida üldse anda saab.

Mida vanemaks ma saan, seda enam mõtlen vastupidi. Elu andmine pole teab mis väärtuslik, hoopis enam on väärt allesjäänud, eesseisva elu pühendamine. Küsimus pole efektses lahkumises, vaid selles, mida sa enne seda jõuad korda saata.

Milline siis peaks olema see hästi elatud, väärtuslik elu, millest meie lähedastele, teistele ja Eestile kasu oleks? Mida on mul oma eesseisva eluga pakkuda, mis Eestit edasi viia võiks?

Lugedes täna esiteldavas kogumikus ilmunud esseid, leiab neist ju mitmeid häid plaane. Eriti nooremad kirjutajad tõid välja, kuidas nad tahavad loodust hoida, teistele rõõmu teha, nõrgemaid aidata jne. Eks nii püüan ka ma. Poes eelistan asju, mille ökoloogiline jalajälg on väiksem; sorteerin eraldi paberi-, pakendi- ja muu prügi; püüan inimestele naeratada ja mitte halvasti öelda; sekkuda, kui näen, et miski on valesti; kodus Rakveres käies katsun leida ikka paar tundi oma 89-aastase vanaema külastamiseks ja nii edasi. Need on kõik lihtsad igapäevased asjad, mida me igäüks võiksimme rohkem teha. Skautidel on põhimõte teha iga päev vähemalt üks heategu ja

mu meelest on see väärtuslik põhimõte. Kui selle järgi elada, avastad end peagi käimas ringi, silmad lahti, otsimas võimalusi sellisteks headeks tegudeks.

Ma aga ei arva, et see peaks olema kogu meie roll heade kodanikena. Mu sõber ja kolleeg USAst, sotsiaalne ettevõtja Robert Egger (kes muuseas tuleb 22.-23. novembril Eestisse meie kodanikuühiskonna konverentsi peaesinejaks) võrdleb niisugust juhuslikku heade tegude tegemist meritähete vetteviskamisega.

See on üks heategevusüritustel üsna tihti räägitav lugu, võib-olla olete isegi seda kuulnud. On varane hommik ühel soojal maal ning õpetlane läheb randa. Öösel on tõusulained liivale heitnud tuhandeid meritähti. Ning rannal on üks noor mees, kes neid vette tagasi viskab. „Mida sa teed?“ küsib meie õpetlane talt. „Päike tõuseb ja vesi taandub – kui ma neid merre tagasi ei viska, siis nad hukuvad,“ vastab see. „Aga poeg, see rand on ju kilomeetreid pikk ning meritähti on tuhandeid. Pole mingit lootust, et sa suudaksid midagi muuta,“ kostab õpetlane. Noor mees kummardab, võtab järjekordse meritähe ning viskab selle lainetesse: „Vähemalt muutsin ma midagi selle meritähe jaoks!“

Paljud heategevusorganisatsioonid kasutavad seda lugu enda tegevuse vajalikkuse näitlikustamiseks. Mulle on niisugused moraliseerivad lood üldse üsna vastumeelsed, seda lugu pean aga suisa ohtlikuks kodanikuühiskonna arengu seisukohalt. Jah, need väiksed head teod on toredad ja me võiksime kasutada iga võimalust neid teha, kuid see, mida vajame ühiskondlikeks muutusteks, on strateegia, läbimõeldud plaan, ja organiseerumine.

Nõnda usungi ma, et mu peamine panus, mis Eestit edasi viia aitab, tuleb läbi mu töö. Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit tegutseb selleks, et meil oleks rohkem tarka ja tulemuslikku kodanikualgatusi. Me aitame luua vabaihendustele – organiseerunud kodanikualgatusetele – soodsat ja toetavat tegevuskeskkonda, seda eelkõige suhetes avaliku võimuga, ning teiseks tugevdame ühenduste suutlikkust sellest keskkonnast tulenevaid võimalusi ellu viia. Minu roll juhatajana on jälgida, et tegeleksime nende asjadega, mis on kõige vajalikumad, peaksime oma lubadusi, et meie inimestel oleks kõik vajalik, et oma ülesandeid hästi täita.

Miks ma usun kodanikualgatusesse? Esiteks näib see mulle loogiline. Kõik vähegi olulisemad probleemid tänastes, küllalt keerulisteks arenenud ühiskondades on niisugused, mille lahendamine nõuab meie kõigi ühist pingutust. On ju naeruväärne mõelda, et näiteks riigi arengut puudutavate otstuste tegemine on poliitikute ja ametnike asi, majanduskasv ettevõtjate asi ning kodanikuühenduste asi siis vastavalt kahe eelmise tegevusest tekkinud probleemide kordajamine. Võtame näiteks meie meeste keskmise eluea, milles oleme Euroopa viimased... kui just mitte Läti meist ehk veel koha võrra tagapool pole. Probleem on tõsine – meie mehed surevad liiga vara; elu, mida nad enne oma (tõenäoliselt seejuures veel mitte kuigi efektset) lahkumist kasulikult elada võiksid, on liialt lühike. Selge, et seda probleemi ei saa lahendada üksnes nii, et sotsiaalministeerium peaks koostama parema strateegia keskmise eluea tõstmiseks, kui Eesti mehed ise ei taha vähem juua, suitsetada ja töötada, süüa tervislikumalt, teha sporti ning käituda liikluses ja voodis vastutustundlikumalt. Samamoodi teiste oluliste probleemidega, olgu selleks negatiivne iive, loodusreostus, HIV ja narkomaania, turvalisus või mis tahes muu.

Teine põhjus on isiklik. Ma lihtsalt ei taha oma ainsas ja kaugeltki mitte igaveses elus piirduda rolliga, kus minu ülesanne oleks pelgalt maksta makse, käia valimas ja siis nõuda kelleltki, et olgu asjad hästi tehtud. Mulle meeldib olla osa lahendusest, mitte lihtsalt probleemidele osutaja. Muidugi, õigustatud on ootus, et kõik peaksid oma tööd hästi tegema, kuid selmet nuriseda, miks riik ei saa hästi hakkama näiteks siinsete venelaste integratsiooniga, meeldib mulle pigem ise leida meie vene kogukonnast uusi tuttavaid, nendega koos midagi toredat ja kasulikku teha – ning nähes, et see toimib, samasugust mudelit ka teistele soovitada. Selline koos tegutsemine muudab elu rikkamaks.

Miks ma soovin seda tööd teha just kolmandas sektoris, mitte näiteks ministeeriumiametnikuna või Riigikogus otsuseid... heaks kiites, mida ametnikud või parteid aeg-ajalt soovivad? Mulle meeldib vabadus ja vastutus, mis kolmanda sektoriga kaasneb – võimalus kiiresti reageerida, otsida uusi lahendusi. Meeldib võimalus keskenduda asjadele, mis ei pruugi tuua rahalist, kuid toovad ühiskondlikku tulu. Ja eelkõige meeldib mulle võimalus töötada päevast päeva koos inspireerivate ja heade inimestega. Seepärast olen valinud niisuguse tee ja loodan, et sel moel saangi Eesti arengule kaasa aidata.